

вынужденных переселенцев из зоны АТО и качественные результаты эксперимента по ее внедрению.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, социальный педагог, социальный работник, профилактика дезадаптации, вынужденные переселенцы.

Kostina V. Peculiarities of Professional Training of Future Social Pedagogues and Social Workers for the Prevention of Maladjustment of Pupils From Families of Forced Migrants from the ATO Zone

In the article, based on the analysis of normative documents, there have been identified the main tasks and relevant social activities that will facilitate the implementation of the state program for children and youth from families of forced migrants from anti-terrorist operation zone in the east of Ukraine (ATO). The analysis and generalization of scientific literature on the research problem made it possible to determine the essence and peculiarities of the professional training of future social pedagogues and social workers for the prevention of maladjustment of pupils from families of forced migrants from ATO zone. The notions "prevention of students' maladjustment", "professional training of future social pedagogues and social workers for the prevention of maladjustment of pupils from families of forced migrants from ATO zone" have been clarified. The algorithm and the specifics of the work of specialists in the social sphere with vulnerable contingents are singled out, modern approaches to rendering assistance to forced migrants are analyzed. The general requirements for the implementation of preventive work with pupils from families of forced migrants from the ATO zone are characterized. Presented are the main components of the content of professional training of future social pedagogues and social workers for the prevention of disadaptation of pupils from families of forced migrants from the ATO zone, the qualitative results of the experiment for its implementation, as well as the prospects for further scientific work in the research direction.

Key words: Professional training, social pedagogue, social worker, prevention of maladjustment, forced migrants.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 37.012.45

Н. П. Краснова

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТУ ЯК АГЕНТА ПОЛІТИЧНОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

На сучасному етапі розвитку України проблема політичної соціалізації молоді є однією з найактуальніших. Велика кількість досліджень присвячена розгляду даної проблеми з політологічної точки

зору, при цьому недостатньо вивчені соціально-педагогічні аспекти процесу політичної соціалізації сучасної української молоді.

Роль політичної соціалізації дуже велика тому, що на сьогодні в усьому світі, в тому числі і в Україні, зростає значення політичної активності і саме молодь грає першорядну роль в суспільно-політичних перетвореннях. Ефективність процесу політичної соціалізації багато в чому буде визначати діяльність молодих людей як самостійних суб'єктів політики, здатних перетворювати політичну дійсність і протистояти маніпулюванню [13]. До того ж на даному етапі розвитку країни інтеграція її у світове співтовариство як високорозвиненої держави, рівноправного партнера інших держав не може пройти ефективно без модернізації українського суспільства. Сьогодні Україна взяла курс на перетворення всіх сфер суспільного життя, в тому числі і політичної сфери. Дані процеси дозволять знайти ефективні варіанти розв'язання назрілих політичних і соціально-економічних проблем постмодерністського суспільства, а також зроблять Україну конкурентоспроможною країною на міжнародній арені.

При всій складності та багатоетапності модернізації безсумнівно, що її найважливішою рушійною силою є молодь. Модернізація неможлива без трансформації процесу соціалізації підростаючих поколінь [11]. Тут в першу чергу слід говорити про трансформацію політичної соціалізації молоді, що обумовлено зростанням негативних тенденцій в політичній сфері. Політична соціалізація особливо інтенсивно відбувається саме в молоді роки, коли людина стає активним учасником політичного процесу. Це відбувається в результаті засвоєння політичних норм і цінностей, формування політичних поглядів, переконань і установок молодих людей та їх безпосередньої діяльній участі у політичній сфері суспільства.

Питання політичної соціалізації є актуальним в державах, які перебувають на етапі трансформації національної самосвідомості. Постановка на державному рівні таких завдань, як конструювання нової національної ідентичності, формування правової держави, розвиток громадянського суспільства, виховання патріотизму у підростаючого покоління, зумовлюють пошук ефективних шляхів політичної соціалізації молоді. Слід врахувати, що на свідомість молоді колосальний вплив справляють наслідки інформатизації суспільного буття – підвищення ролі інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденному житті, віртуалізація соціальних комунікацій [4].

Комплексний, міждисциплінарний підхід до вивчення проблем молоді можна знайти в роботах В. Боряза, С. Иконнікової, І. Кона та ін.; питання політичної соціалізації молоді вивчали: Д. Істон, Дж. Деніс, Дж. Торней, Ф. Гринстайн та ін.; політичні погляди, орієнтації та політична активність молоді, її роль в політичній сфері держави, особливості включення в хід політичних процесів аналізуються в роботах С. Алещенка, С. Ваторопина, Т. Гришина та ін; процес створення та

діяльності молодіжних організацій, участь молоді у діяльності політичних партій, молодіжних рухів проаналізовано О. Карпенко, С. Сергеевим, В. Понагушеною та ін.; специфіка політичних процесів в інформаційному суспільстві, в тому числі особливості участі в них молоді розглянуті в роботах таких авторів, як П. Забелін, А. Малькевич, І. Яковлев та ін.

Проблеми соціалізації підростаючого покоління в науковій літературі представлені наступним чином: ідеї соціалізації та адаптації особистості в процесі її розвитку (А. Бодалев, В. Каган, А. Мудрик та ін.), цілеспрямований вплив середовища на особистість (В. Бочарова, М. Галагузова, В. Семенов ін.); теорії організації громадської діяльності молоді (Л. Виготський, О. Газман, В. Караковський, В. Сухомлинський та ін.); наукові положення про роль діяльності у формуванні особистості (А. Леонтьєв); теорія системного підходу до вивчення соціальних явищ (В. Андреев, Є. Степанов, Е. Юдін та ін.).

В умовах, що відбуваються в соціумі модернізація ролі молоді незмінно зростає. Однак перетворення процесу політичної соціалізації на сучасному етапі, також як і його вплив на розвиток молоді вивчені недостатньо. Трансляція політичних цінностей, поглядів, установок, засвоєння моделей поведінки відбуваються під впливом різних агентів політичної соціалізації, які в ході змін в суспільстві також будуть трансформуватися, а їх роль і значення перетворюватимуться. Таким чином, актуальність даної статті обумовлена, з одного боку, соціальною значущістю процесу політичної соціалізації молоді, а з іншого – її недостатньою вивченістю, що й зумовило вибір теми статті, *метою* якої стало – розкрити особливості Інтернету як агента політичної соціалізації молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

У соціологічному плані виділяють дві сторони впливу суспільного прогресу як об'єктивного чинника на тенденції соціального розвитку молоді. З одного боку, змінюються об'єктивні і суб'єктивні умови макросередовища, які опосередковують особливості включення молоді в соціальну структуру суспільства, що позначається як на формуванні соціального обрису молодого покоління, так і на ступінь розвиненості самої соціальної структури. З іншого боку, чинники суспільного прогресу, відображаючись у свідомості молодих людей, впливають на їх потреби, інтереси, ціннісні орієнтації в їх поведінці, що також відображається на соціальному обрису молоді [6].

Молодь характеризується тими суспільними відносинами і суспільними формами, які визначають її як самостійну соціально-демографічну групу, що має ряд особливостей, які впливають, насамперед із самої її об'єктивної сутності. Соціальні особливості молоді визначаються специфічною позицією, яку вона займає в процесі відтворення соціальної структури, а також здатністю не тільки успадковувати, а й перетворювати сформовані суспільні відносини. Як суб'єкт суспільного виробництва, молодь характеризується також

особливим змістом особистісної, предметної і процесуальної сторін конкретно-історичного буття [1]. Подібний прояв соціальної якості молоді пов'язано зі специфікою її соціального стану і визначається закономірностями процесу соціалізації в конкретних суспільних умовах, що визначають особливості молодіжної свідомості, діалектична єдність структурних елементів якого й утворює спонукально-мотиваційні сутності. Усередині цієї єдності виникає різноманіття суперечливих детермінацій, опосередковуючи специфіку їх відносин до навколишньої дійсності і мотивацію соціальної діяльності.

Перелічені прояви соціальних якостей молоді в процесі розвитку переходять одне в інше, взаємно доповнюють один одного, обумовлюючи її соціальну сутність, яка реалізується за допомогою діяльності.

Науковці визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального стану і зумовлених тими чи іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного, культурного розвитку, особливостями соціалізації в українському суспільстві [5].

У *віковій психології* молодість характеризується як період формування стійкої системи цінностей, становлення самосвідомості і формування соціального статусу особистості. Свідомість молодої людини володіє особливою сприйнятливістю, здатністю переробляти і засвоювати величезний потік інформації. У цей період розвиваються критичність мислення, прагнення дати власну оцінку різним явищам, пошук аргументації, оригінального мислення [9]. Разом з тим в цьому віці ще зберігаються деякі установки і стереотипи, властиві попередньому поколінню. Це пов'язано з тим, що період активної діяльності стикається у молодої людини з обмеженим характером практичної, творчої діяльності, неповною включеністю молодої людини в систему суспільних відносин. Звідси в поведінці молоді дивовижне поєднання суперечливих якостей і рис: прагнення до ідентифікації і відокремлення, конформізм і негативізм, наслідування і заперечення загальноприйнятих норм, прагнення до спілкування і відчуженість від зовнішнього світу. Нестійкість і суперечливість молодіжної свідомості впливають на форми поведінки і діяльність особистості.

Молодіжна свідомість визначається низкою об'єктивних обставин. По-перше, у сучасних умовах ускладнився і подовжився сам процес соціалізації, і, відповідно, іншими стали критерії її соціальної зрілості. Вони визначаються не тільки вступом у самостійне трудове життя, але й завершенням освіти, отриманням професії, реальними політичними та громадянськими правами, матеріальною незалежністю від батьків. Дія даних факторів неодночасна і неоднозначна в різних соціальних групах, тому засвоєння молодою людиною системи соціальних ролей дорослих виявляється суперечливим. Вона може бути відповідальною і серйозною в одній сфері і відчувати себе як підліток в іншій. По-друге, становлення

соціальної зрілості молоді відбувається під впливом багатьох відносно самостійних чинників: сім'ї, школи, трудового колективу, засобів масової інформації, молодіжних організацій та стихійних груп. Ця множинність інститутів і механізмів соціалізації не являє собою жорстку ієрархічну систему, кожний з них виконує свої специфічні функції в розвитку особистості [5].

До *соціально-педагогічних* механізмів соціалізації можна віднести наступні.

Традиційний механізм соціалізації (стихійної) становить собою засвоєння людиною норм, еталонів поведінки, поглядів, стереотипів, які характерні для її сім'ї та найближчого оточення (сусідського, приятельського та ін.). Це засвоєння відбувається здебільшого на неусвідомленому рівні за допомогою фіксації, некритичного сприйняття панівних стереотипів. Ефективність традиційного механізму дуже рельєфно проявляється тоді, коли людина знає, «як треба», «що треба», але такі її знання суперечать традиціям найближчого оточення. Крім того, ефективність традиційного механізму проявляється в тому, що ті чи інші елементи соціального досвіду, засвоєні, наприклад, у дитинстві, але згодом незатребувані або блоковані в силу змінених умов життя, можуть «спливати» у поведінці людини при черговій зміні життєвих умов або на подальших вікових етапах [11].

Інституціональний механізм соціалізації функціонує в процесі взаємодії людини з інститутами суспільства і різними організаціями, як спеціально створеними для її соціалізації, так і тими, що реалізують соціалізуючі функції одночасно, паралельно зі своїми основними функціями (виробничі, громадські, клубні й інші структури, а також засоби масової комунікації). У процесі взаємодії людини з різними інститутами і організаціями відбувається наростаюче нагромадження відповідних знань і досвіду соціально схвалюваної поведінки, а також досвіду імітації соціально схвалюваної поведінки і конфліктного чи безконфліктного уникнення виконання соціальних норм [15].

Треба мати на увазі, що засоби масової комунікації як соціальний інститут (друк, радіо, кіно, телебачення, Інтернет) впливають на соціалізацію людини не лише за допомогою трансляції певної інформації, але й через подання певних взірців поведінки героїв книжок, кінофільмів, телепередач. Люди у відповідності з віковими та індивідуальними особливостями схильні ідентифікувати себе з тими або іншими героями, сприймаючи при цьому властиві їм взірці поведінки, стиль життя і т.д.

Стилізований механізм соціалізації діє в рамках певної субкультури. Під субкультурою загалом розуміється комплекс морально-психологічних рис і поведінкових проявів, типових для людей певного віку чи певного професійного, культурного прошарку, який в цілому створює певний стиль життя і мислення тієї чи іншої вікової, професійної або соціальної групи. Але субкультура впливає на соціалізацію людини

остільки і тією мірою, оскільки і якою мірою є члени референтної (значущої) групи людей (однолітки, колеги та ін.) для неї [10].

В цілому процес соціалізації умовно можна визначити як сукупність чотирьох складових:

- стихійної соціалізації людини у взаємодії і під впливом об'єктивних обставин життя суспільства, зміст, характер і результати якої визначаються соціально-економічними і соціокультурними реаліями;

- спрямованої соціалізації, коли держава застосовує певні економічні, законодавчі, організаційні заходи для вирішення своїх завдань, які об'єктивно впливають на зміну можливостей і характер розвитку, на життєвий шлях тих або інших соціально-професійних, етнокультурних і вікових груп (визначаючи обов'язковий мінімум освіти, вік її початку; строки служби в армії і т. д.);

- відносно соціально контрольованої соціалізації – планомірного створення суспільством і державою правових, організаційних, матеріальних і духовних умов для розвитку людини;

- більш або менш свідомої самозміни людини, що має просоціальний, асоціальний або антисоціальний вектор (самобудови, самовдосконалення, саморуйнування), відповідно до індивідуальних ресурсів і відповідно або всупереч об'єктивним умовам життя [11].

Політичної соціалізації (від лат. *socialis* – суспільний – процес засвоєння індивідом упродовж його життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить) [13] молоді як соціально-демографічної групи, в якій закладено потенціал суспільного розвитку, в умовах суспільства, що трансформується приділяється особлива увага. На молодий вік (14-29 років) припадає другий етап політичної соціалізації, який в науковій літературі прийнято називати партиципаторним («participate» – приймати участь) [2]. Він починається ще на дотрудової стадії загальної соціалізації та являє собою складний період становлення особистості. У цьому віці відбувається усвідомлення власного «Я» як осмислення свого місця в житті, що супроводжується підкресленим прагненням до незалежності і самостійності.

Для молоді характерна так звана «вторинна» політична соціалізація. Її особливості полягають у тому, що індивід вже опанував прийоми переробки інформації і моделі політичної поведінки і здатний протистояти груповому впливу [11]. Тому головну роль починає грати зворотня соціалізація, яка характеризується тим, що людина сама може вибирати і засвоювати певні політичні цінності та установки. Таким чином, індивід стає суб'єктом власної політичної соціалізації. В силу цього вторинна політична соціалізація висловлює безперервну самокорекцію людиною своїх ціннісних уявлень, настанов, засобів поведінки.

Сьогодні молодь особливо відкрита всім новим умовам суспільства: як до свободи вибору, так і до збільшення конкуренції та непередбачуваності подій. Вона відповідає на мінливі умови або

аполітичністю, або активною корпоративною соціалізацією. Тому важливим і актуальним є широке включення молоді в демократичні процеси, забезпечення можливості реального вибору професії, виду діяльності, однакових «стартових» умов при вступі у життя [1].

Проблема суб'єктності в політичній соціалізації далеко не нова. Численні *концепції соціалізації* можна умовно підрозділити на два підходи, що розходяться між собою в розумінні ролі як самої людини, так і молоді в процесі соціалізації. Прихильники *першого підходу* розглядають соціалізацію як процес її адаптації до суспільства і передбачають пасивну позицію людини в процесі соціалізації, в якому суспільство – суб'єкт впливу, а людина – його об'єкт. Цей підхід визначають як суб'єкт-об'єктний. *Другий підхід* – суб'єкт-суб'єктний, прихильники якого виходять з того, що людина активно бере участь у процесі соціалізації і не лише адаптується до суспільства, але й впливає на свої життєві обставини і на себе [6].

Суб'єкт-об'єктний підхід представлений низкою наукових шкіл і концепцій. Його основоположником став французький соціолог кінця дев'ятнадцятого століття Е. Дюркгейм, який досліджуючи відносини людини і суспільства, неодноразово звертався до питань соціалізації та виховання підростаючого покоління. На його думку, кожне суспільство має якийсь ідеал людини, який в моральному, інтелектуальному і фізичному аспекті до певної міри універсальна, однакова для всіх його членів, причому в рамках кожного суспільства, ідеал людини має свої особливості в залежності від мезо- і мікрочинників, характерних для даного суспільства. Позиція Е. Дюркгейма полягала у визнанні суспільством активного початку і пріоритету його перед людиною в процесі соціалізації [3].

В тій чи іншій мірі, прихильниками суб'єкт-об'єктного підходу є Дж. Баллантайн, Е. Мак Ніл, Дж. Огбю, Дж. Пері, Р. Хэвігхерст. Ключовими поняттями в їх аналізі соціалізації стали інтерналізація, прийняття, освоєння, адаптація. Недолік цього підходу – в ігноруванні тієї обставини, що людина не просто адаптується в суспільстві, але і проявляє свою активність і самостійність, навчаючись як виконанню, так і зміни норм середовища і своїх взаємин з нею [12].

Прихильники іншого підходу виступають з позицій суб'єкт-суб'єктного підходу. До нього відносять Ч. Кулі, У. Томаса, Ф. Знанецького, Дж. Міда. Вони підкреслюють активну роль у соціалізації не тільки суспільства, але і його складових (великі і малі соціальні групи, саму людину, що виступає активним учасником своєї соціалізації). Даними дослідниками було висунуто положення про те, що соціальні явища і процеси необхідно розглядати як результат свідомої діяльності людей, що, вивчаючи ті або інші соціальні ситуації, треба враховувати не лише соціальні обставини, але й точку зору індивідів, включених у ці ситуації [7].

Соціологічну теорію функціонування суспільства, що описує зокрема й процеси інтеграції людини в соціальну систему, розвинув Т. Парсонс, який визначав соціалізацію як «інтерналізацію культури суспільства, в якому дитина народилася», як «освоєння реквізиту (набору) орієнтації для задовільного функціонування в ролі» [8]. Універсальне завдання соціалізації полягає в формуванні у підростаючого покоління почуття лояльності, відданості по відношенню до системи. На думку Т. Парсонса, людина вбирає в себе загальні цінності в процесі спілкування із «значущими іншими». Результатом цього є слідування людини загальноприйнятим нормативних стандартів, які стають частиною її мотиваційної структури, її потребою [8].

У будь-якому суспільстві існують спеціалізовані інститути, які відповідають за залучення нових членів в ту чи іншу групу і навчання їх домінуючим вимогам і нормам. Інститути соціалізації – елементи соціальної структури, які покликані передавати індивіду зразки поведінки, норми і цінності культури [13], тобто кожен агент є складовою частиною цілісного політичного середовища, сприяючи включенню особистості в політичні процеси у ролі повноправного учасника. При цьому кожен віковий етап політичної соціалізації представлений своєю ієрархією агентів: одні виходять на перший план і починають домінувати, інші стають другорядними. Основні агенти політичної соціалізації молодій людині можуть бути розділені відповідно з рівнями політичної соціалізації: індивідуальним і суспільним. На індивідуальному рівні політичної соціалізації функціонують в першу чергу такі агенти, як сім'я і батьки, інститути та окремі суб'єкти системи освіти, неформальні групи і молодіжна субкультура, самовиховання і самоосвіта; а на громадському – вплив держави, засобів масової комунікації, Інтернету, політичних партій та молодіжних суспільно-політичних організацій, армії, релігійних інституцій та лідерів, мистецтва, культури і літератури [6]. Специфіка молодого віку полягає в тому, що на даному етапі функціонують всі вищевказані агенти двох виділених рівнів, однак їх роль та значення у процесі політичної соціалізації будуть неоднаковими. Основні агенти функціонують переважно на громадському рівні політичної соціалізації.

Тим не менш молодь, в сучасній Україні, може бути активним суб'єктом процесу політичної соціалізації, який не тільки відчуває на собі вплив політичних норм, цінностей, але і здатний до самостійного перетворення політичної культури суспільства. У сучасному світі недостатньо діяти лише за допомогою традиційних схем і алгоритмів поведінки, необхідно оперативно реагувати на вимоги навколишньої дійсності, створювати нові способи рішення виникаючих труднощів. Сучасні молоді люди мають можливість критично сприймати політичні знання та уявлення, творчо підходити до засвоєння політичних норм і цінностей, створювати нові політичні ідеї і зразки поведінки, безпосередньо брати участь в обговоренні та прийнятті політичних

рішень. Одним з яскравих прикладів прояву суб'єктності сучасної молоді є її активність в Інтернет-середовищі, в соціальних мережах, форумах.

Інтернет на сучасному етапі став одним з провідних агентів політичної соціалізації молодого покоління. Інтернет-простір виступає в якості специфічного соціалізуючого середовища, який змінив всіх інших агентів політичної соціалізації, і в першу чергу механізми їх впливу на молодих людей. Інтернет став домінуючим майданчиком політичної соціалізації, який використовується іншими агентами. Основними його функціями щодо політичної соціалізації молоді є: 1) інформаційна; 2) соціалізуюча; 3) нормативна; 4) комунікативна; 5) мобілізаційна; 6) діяльнісно-спонукальна [2], таким чином можна стверджувати, що Інтернет стає самостійним багатофункціональним механізмом політичної соціалізації молодого покоління.

Глобальна мережа використовується як інструмент впливу, і молодь найбільш вразлива до подібного впливу. Все більшого значення набувають соціальні мережі – інтерактивні багатокористувацькі сайти в Інтернеті, що дозволяють своїм учасникам спілкуватися в режимі on-line, обмінюватися фото-, аудіо-, відео- та іншими видами інформації. При цьому вплив багатофункціональних соціальних мереж виявляється більш важливим і масштабним. Сьогодні різні політичні сили все частіше звертаються до соціальних мереж, актуалізуючи діяльнісно-спонукальну функцію Інтернету. Однак, Інтернет може бути не тільки агентом, який впливає на політичну соціалізацію молоді, але і полем вираження її політичної активності.

Проблема політичної соціалізації особистості, видозмінюючись відповідно з характером суспільного розвитку, особливо актуалізується в умовах сучасної трансформації соціально-політичної системи суспільства, зміни ціннісної парадигми, політичних установок і форм громадянської активності, виникнення нових інформаційних технологій. Створена в Інтернеті віртуальна реальність володіє власним простором, часом і законами, де поняття «держава», «громадянин», «партія» і т. д. фактично змінюють свій зміст, за рахунок чого політичні технології, які використовуються в традиційній практиці, в середовищі Інтернету можуть призводити до зовсім інших результатів [13].

Інтернет набуває все більшої важливості в процесі становлення молоді як потенційно активного суб'єкта. Політична соціалізація молоді якій властивий плюралізм, найчастіше забезпечується саме доступністю Інтернет-технологій, за рахунок яких формується потреба в демократичних цінностях і поглядах. В Інтернет-середовищі політичні культури, які перебувають у стані перехідного періоду і трансформації, мають значний вплив інші культури, насамперед з боку країн з активно розвиненими новітніми інформаційними технологіями [15]. Однак негативні чинники такого впливу дезавуїруються наявністю декількох спрямованостей, що визначається самим Інтернетом як середовищем, у якому всі учасники комунікації наділені рівними можливостями, тобто

політичні процеси в просторі Інтернету поступово можуть призвести до формування якоїсь глобальної політичної культури, що здатна увібрати в себе характерні риси національних культур.

Політична комунікація в «мережевому» суспільстві, тобто здійснювана за допомогою сучасних комп'ютерно-комунікаційних технологій, за визначенням володіє рисами віртуальності, з властивими їй міфологізацією та симуляцією [1].

Традиційні ЗМІ, які є одним з основних інструментів впливу на соціалізацію і формування політичної культури, втрачають в Інтернет-середовище функцію вираження громадської думки, часто будучи рупором державних структур, тих чи інших політичних партій, бізнес-еліти або окремих індивідуумів [15]. Одночасно з цим структура політичної комунікації в Інтернеті встановлюється свідомо рівними за статусом об'єктами комунікативного процесу, різко зростає роль зворотного зв'язку, збільшується значимість горизонтального рівня комунікації. Прагнучи до двобічної комунікації, традиційні ЗМІ переходять у середовище Інтернету і трансформуються в ній. Таким чином виникають громади принципово нового, віртуального характеру, до яких можна віднести як ігрові спільноти та об'єднання за інтересами, так і політичні об'єднання, що трансформувалися в Інтернет-середовищі.

З розвитком інформатизації українського суспільства засоби масової комунікації, і Інтернет в тому числі, починають соціалізуючий вплив на людей молодого віку. Це пов'язано з деякими специфічними ознаками, найважливішими з яких можна вказати непрямий характер контактів суб'єктів спілкування, своєрідність зворотного зв'язку (переважно опосередкованого); одночасність дії на різні групи аудиторії, які розосереджені у просторі; високий ступінь частоти і регулярності передачі інформації; використання різноманітних технічних засобів і т.д. У ході історичного розвитку зберігалися і закріплювалися ті стереотипи впливу людини на природне і соціальне оточення, які породжували форми, що представляють для неї цінність як найбільш ефективні канали реалізації внутрішніх потенцій і здібностей [2]. В інформаційному суспільстві такі стереотипи формуються і часто нав'язуються всупереч спрямованості самореалізації особистості, стверджуючи і закріплюючи соціальні функції.

Технічне мультимедійне середовище виступає медіатором формування практик політичної комунікації. Ця реальність відбивається у медіалогії, яка робить акцент не на інформації як такої, а на тих засобах, які дозволяють їй циркулювати, тобто на технологічній інфраструктурі, що являє собою «прихованого партнера» будь-якої форми обміну [15]. Поняття інформації є загальнонауковим і означає передачу повідомлень між передавальною і приймаючою системами, що веде до зміни різноманітності станів останньої. Цінність інформації визначається її впливом на впевненість суб'єкта, який отримує інформацію. Тим самим інформація опосередковує процес політичної

комунікації. Фактично комунікація присутня у всіх формах інтерсуб'єктивних відносин, соціалізації, у тому числі політичної, і проходить крізь усі ситуації, будучи фундаментальним антропологічним досвідом, який визначається кодами і правилами культурних моделей і сукупністю технік, які протягом тисячоліть нашаровуються один на одного і опосередковують обміни [4]. Безпосередня, пряма комунікація дублюється, передається, поширюється, посилюється і спотворюється штучними посередниками. Таким є і Інтернет, що наділяє його можливістю культурних і політичних впливів.

Інтернет як глобальну мережу в даному випадку можна розглядати залежно від концептуального підходу до суспільства як такого: оптимістично-технократичний підхід вбачає в Інтернет-технологіях інструменти звільнення; критичний підхід – ілюзійнізацію реальності і маніпуляцію свідомістю [4]. Однак, у той же час в рамках обох підходів констатується масовість, швидкість і регулярність поширення інформації, одночасність її споживання і стереотипність. Виникнення Інтернету як технічного засобу штучного розширення мережі міжособистісної комунікації створило у сфері політичної соціалізації якісно нову ситуацію, будучи свого роду різновидом електронних медіа технологій. Складна і миттєва інформаційна трансмісія з одного кінця світу в інший створили передумови для виникнення принципово нових підходів до політичної соціалізації молоді.

Глобальна мережа розкриває абсолютно нову галузь людських домагань: Інтернет постає не тільки засобом, середовищем або методом комунікації, соціалізації але й продовженням середовища існування людини, де вона має можливість задовільнити свої комунікаційні, соціалізуючі потреби [15].

Молодіжна свідомість, будучи інтегрованою у суспільну свідомість в цілому, володіє певною внутрішньою структурою, яка виражається за допомогою взаємозв'язку трьох компонентів: рефлексивної, оціночної і практичної. Оціночний компонент молодіжної свідомості, ядром якої є судження оцінного характеру, вказує на сферу та засоби ефективної самореалізації, формує образ бажаного майбутнього і піддається впливу традиційних ЗМІ, сучасна система якої, з властивими їй характеристиками (непрямий характер контактів, регулярність і одночасність впливу на аудиторію, універсальність) виступає медіатором формування молоді [2]. При цьому аналіз нових моделей сприйняття, що характеризуються глобальністю, відносністю, інтерактивністю і віртуальністю зв'язується з протиріччям традиційних ціннісно-нормативних орієнтацій.

Пошук способів інтеграції молоді в суспільство виявляється пошуком власної ідентичності. Синдромом сучасного стану молодіжної свідомості є так звана «парадоксальна ідентичність». Відкритість і нерозв'язаність проблем ідентичності долається шляхом «цинічної» інтеграції, яка провокується традиційними ЗМІ, в результаті якої молодь прагне зміцнити свій статус суб'єктів суспільства споживання. Інтерес

молоді до політики не представляє собою якусь постійну константу, а досить сильно змінюється в залежності від політичного, економічного, соціального положення в країні, тому по мірі збільшення соціальних зв'язків відбувається перерозподіл інтересів в бік громадської й політичної участі молоді у житті країни.

Таким чином, узагальнюючи вище викладене, можна зробити наступні висновки. По-перше, молодь є найбільш мобільною та інноваційною соціально-демографічною групою в будь-якому суспільстві. Відчуваючи на собі вплив політичної культури суспільства, молодь одночасно може виступати активним суб'єктом процесу політичної соціалізації, здатним до перетворення наявних політичних норм, цінностей і зразків поведінки. Одним з найважливіших умов і механізмом, що дозволяє молодим людям реалізувати свою інноваційну функцію, є їх «політична участь» як можливість брати участь в обговоренні і впливати на прийняття рішень різних рівнів влади, між тим дані можливості опосередковані існуючим політичним ладом, специфікою політичної культури, домінуючими в суспільстві ціннісними орієнтаціями. По-друге, агентами політичної соціалізації є як інститути політичної соціалізації, так і конкретні групи, спільноти і люди, що впливають на даний процес. Вони виступають в якості елементів політичного середовища, що роблять вплив на інтеграцію особистості у політичну сферу суспільства. Основними агентами, що володіють найбільшим впливом на процес політичної соціалізації молоді в сучасній Україні, є держава, політичні партії, молодіжні суспільно-політичні організації та Інтернет. При цьому держава і Інтернет вже є провідними агентами політичної соціалізації молодого покоління, а політичні партії та молодіжні суспільно-політичні організації містять у собі достатній соціалізуючий потенціал. По-третє, Інтернет є не тільки агентом, але і особливим соціалізуючим середовищем, що впливає на інших агентів політичної соціалізації, змінює механізми їх впливу на особистість. Інтернет може виступати в якості домінуючого майданчика для політичної соціалізації молоді. Це перетворює його в багатофункціональний механізм політичної соціалізації, специфічне середовище здійснення даного процесу. Масове поширення Інтернету призвело до перетворення всіх інших агентів політичної соціалізації.

Список використаної літератури

- 1. Виховання** національно-свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: аналітично-інформаційні матеріали. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 191 с.
- 2. Врублевський В. К.,** Хорошковський В. І. Нова Україна: виклики XXI сторіччя // Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. Кол. монографія / Під ред. М. О. Шульги. – К. : Ін-т соціології НАН України, 1999 – 687 с.
- 3. Дюркгейм Э.** Метод социологии // Дюркгейм Э.

О разделении общественного труда. Метод социологии. М., 1991. С. 391–566. **4. Лазарсфельд П.**, Мертон Р. Массовая коммуникация, массовые вкусы и организованное социальное действие / П. Лазарсфельд, Р. Мертон // Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. – М., 1999. – С. 138–149. **5. Лісовський В. Т.** Соціологія молоді: Навч. посібник / В. Т. Лісовський. – К., 1996. – 141 с. **6. Лукашевич М. П.** Особливості соціалізації української молоді в сучасних умовах / М. П. Лукашевич // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – №4. – 2009. – С. 34–36. **7. Маклюэн М.** Галактика Гутенберга / М. Маклюэн. – К. : Ника Центр, 2003. – 313 с. **8. Парсонс Т.** О структуре социального действия / Пер. с англ. / Т. Парсонс. – М., 2002; Он же. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личность и место социальных систем // Американская социологическая мысль. – М., 1996. – С. 462–478. **9. Пірен М. І.** Основи політичної психології: Навч. посібник / М. І. Пірен. – К. : Міленіум, 2003. – 418 с. **10. Соколов В., Рябіка В.** Громадянське суспільство. Дійові особи та виконавці / В. Соколов, В. Рябіка // Соціс. – 2002. – №5. – С. 33–42. **11. Соціальна педагогіка :** мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової л-ри, 2008. – 336 с. **12. Становление** общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1990. – С. 494–505. **13. Юрій Н. М.** Молодь в політичній системі сучасного суспільства / Н. М. Юрій // Громадянський патріотизм і проблеми викладання україністики у вузах Одещини: Матеріали наук.-практ. конференції. – Одеса : Астропринт, 2001. – С. 136–139. **14. Юрій Н. М.** Права людини в системі ціннісної свідомості української молоді / Н. М. Юрій // Погляди на перспективи гуманітарного розвитку: кризь призму української точки зору: Зб. творів з прав людини. – Одеса : Юридична література, 1999. – С. 91–93. **15. Яковлев Д. В.** Політична взаємодія як комунікативний процес: медіатизація, демократизація, раціоналізація / Д. В. Яковлев. – Одеса : Астропринт, 2009. – 288 с.

Краснова Н. П. Особливості Інтернету як агента політичної соціалізації молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства

У даній статті розкриваються сторони впливу суспільного прогресу як об'єктивного чинника соціального розвитку молоді, що характеризується тими суспільними відносинами і формами, які визначають її як самостійну соціально-демографічну групу, яка має ряд особливостей, які впливають, насамперед із самої її об'єктивної сутності; показано процес соціалізації молоді, який умовно можна визначити як сукупність чотирьох складових (стихійної, спрямованої, відносно соціально контрольованої, більш або менш свідомої самозміни

людини); надаються концепції соціалізації, які вміщують два підходи: суб'єкт-об'єктний, тобто процес адаптації особистості до суспільства, що передбачає пасивну позицію людини в процесі соціалізації та суб'єкт-суб'єктний, коли людина активно бере участь у процесі соціалізації й впливає на свої життєві обставини; доводиться, що на сучасному етапі розвитку нашого суспільства Інтернет, функціями якого щодо політичної соціалізації молоді є: інформаційна, соціалізуюча, нормативна, комунікативна, мобілізаційна, діяльнісно-спонукальна став одним з провідних агентів політичної соціалізації молодого покоління, він впливає на інших агентів політичної соціалізації, змінює механізми їх впливу на особистість виступає в якості домінуючого майданчика для політичної соціалізації молоді й саме це перетворює його в багатofункціональний механізм політичної соціалізації, специфічне середовище здійснення даного процесу.

Ключові слова: молодь, соціалізація, політична соціалізація, рівні політичної соціалізації, агенти політичної соціалізації молоді.

Краснова Н. П. Особенности Интернета как агента политической социализации молодежи на современном этапе развития украинского общества

В данной статье раскрываются стороны влияния общественного прогресса как объективного фактора социального развития молодежи, который характеризуется теми общественными отношениями и формами, которые определяют ее как самостоятельную социально-демографическую группу, и имеет ряд особенностей, вытекающих, прежде всего из самой ее объективной сущности; показан процесс социализации молодежи, который условно можно определить как совокупность четырех составляющих: стихийной, направленной, относительно социально контролируемой, более или менее сознательного самоизменения человека); предоставляются концепции социализации, вмещающие два подхода: субъект-объектный, то есть процесс адаптации личности к обществу, что предполагает пассивную позицию человека в процессе социализации и субъект-субъектный, когда человек активно участвует в процессе социализации и влияет на свои жизненные обстоятельства; доказывается, что на современном этапе развития нашего общества, Интернет, функциями которого относительно политической социализации молодежи являются: информационная, социализирующая, нормативная, коммуникативная, мобилизационная, деятельностно-побудительная стал одним из ведущих агентов политической социализации молодого поколения, который влияет на других агентов политической социализации, меняет механизмы их влияния на личность выступает в качестве доминирующей площадки для политической социализации молодежи и именно это превращает его в многофункциональный механизм политической социализации, специфическую среду осуществления данного процесса.

Ключевые слова: молодь, соціалізація, політична соціалізація, рівні політичної соціалізації, агенти політичної соціалізації молоді.

Krasnova N. Features of the Internet as an Agent of Political Socialization of Youth at the Present Stage of Development of Ukrainian Society

This article describes the effect side of social progress as an objective factor of social development of young people, is characterized by the social relations and forms that define it as a separate socio-demographic group which has a number of features arising primarily from its objective essence; it is shown the process of socialization of youth, which is conventionally defined as the summation of four components: spontaneous, directed, relative to the socially controlled, more or less conscious self-change person); include the concept of socialization, which can accommodate two approaches: subject-object, that is, the process of adaptation of the individual to society, which implies a passive position in the process of socialization and subject-subject, when a person is actively involved in the process of socialization and affect their life circumstances; it is proved that at the present stage of development of our society, the Internet, whose functions concerning the political socialization of young people: information, social, regulatory, communication, mobilization, action-motivating has become one of the leading agents of political socialization of the younger generation, it affects the other agents of political socialization, changes the mechanisms of their influence on the personality acts as a dominant platform for political socialization of young people and that is what turns it into a multifunctional mechanism of political socialization, the specific environment of the process.

Key words: youth, socialization, political socialization, political socialization agents of political socialization of youth.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.37.09.659

Н. Є. Манич

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ
РЕКЛАМОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ
ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ**

Гібридна війна на Сході України, розпочата Російською Федерацією навесні 2014 року, спричинила докорінні зміни не лише в